

Nr 117.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1947/48 till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning m. m.*

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkterna 127 och 238, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna för budgetåret 1947/48 dels till Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning ett anslag av 350 000 kronor, dels ock till Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskaplig kurs ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 133, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikårenden för den 21 februari 1947, för riksdagen framlagt slutliga förslag i ämnet.

1:o) **Anslag till bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning.** Kungl. Maj:t har (punkt 1, s. 2—10) föreslagit riksdagen att under förevarande anslag för nästa budgetår anvisa ett belopp av 348 800 kronor, innebärande en anslagshöjning med 109 800 kronor, varav 71 000 kronor hänföra sig till ett av Kungl. Maj:t föreslaget nytt socialinstitut i Lund och återstoden till de redan befintliga instituten i Göteborg och Stockholm.

Tanken på ett tredje socialinstitut, förlagt till Lund, väcktes redan av socialutbildningssakkunniga (stat. off. utr. 1944: 29) under förutsättning, att utbildningskapaciteten för instituten i Stockholm och Göteborg skulle visa sig otillräcklig. Hösten 1945 upptogs frågan till diskussion i Lund, och i april 1946 bildades *Sydsvenska föreningen för socialutbildning* med representanter för Lunds universitet, för olika sociala institutioner, för de skånska landstingen samt för städerna Malmö, Hälsingborg, Lund och Kristianstad. Nämnda förening har nu gjort framställning om ett statsbidrag av 72 000 kronor från och med nästa budgetår till ett socialinstitut i Lund, vilket i stort skulle organiseras med instituten i Stockholm och Göteborg som förebilder. Under förutsättning att statsbidrag beviljas anser föreningen, att institutet bör kunna starta sin verksamhet höstterminen 1947.

Härigenom skulle, anfördes i framställningen, en ny utbildningsväg öppnas för den sydsvenska ungdomen, som av naturliga skäl endast i begränsad omfattning kunnat utnyttja möjligheten av utbildning vid instituten i Stockholm och Göteborg. Ett institut i Lund anses vidare utan svårighet kunna finna lämpliga lärarkrafter för de undervisningsuppgifter, som icke anförtros åt institutets fasta lärarstab.

Över framställningen ha remissyttranden avgivits av socialstyrelsen, statskontoret, svenska landskommunernas förbund samt styrelserna för socialinstituten i Stockholm och Göteborg.

Enligt upprättad kostnadsberäkning ha utgifterna för institutets första verksamhetsår beräknats till sammanlagt 92 000 kronor. När institutet blir fullt utbyggt, beräknas de årliga utgifterna uppgå till närmare 120 000 kronor. I fasta, årliga kommunala bidrag räknar Sydsvenska föreningen för socialutbildning med 20 000 kronor. För budgetåret 1947/48 begäres därför statsbidrag med 72 000 kronor. För den fasta personalen — en ämneslärare tillika föreståndare, en ledare av den praktiska kursen samt en kontorist — har räknats med samma löneställning som för motsvarande tjänstemän vid socialinstituten i Stockholm och Göteborg.

De för första verksamhetsåret beräknade utgifterna framgå närmare av följande sammanställning:

1 fast lärare, lönegrad A 27, ortsgroup D, grundlön	kronor	9 390
1 ledare av den praktiska kursen, lönegrad Eo 26, grundlön	»	8 400
1 kontorist, lönegrad Eo 9, grundlön	»	3 237
rörligt tillägg och kristillägg, 31 procent å förestående lönebelopp	»	6 518
provisoriskt lönetillägg, 3 × 690 kronor	»	2 070
vikariatsersättning och sjukvård	»	800
arvode till institutets föreståndare	»	2 000
bibliotek, engångsanslag för upprättande av ett handbibliotek, bokinköp, bindning m. m.	»	8 000
bibliotekets katalogisering, bokurval m. m. samt arbete i samband med upprättandet	»	2 500
föreläsningensarvoden m. m. (220 föreläsningar å i genomsnitt 30 kronor per timme, 100 föreläsningar å i genomsnitt 55 kronor per övning och 300 tentamina å 10 kronor)	»	15 100
omkostnader för inventarier, skrivmateriel, porto, tryckning, bokföring m. m.	»	6 000
kostnad för inträdesprov	»	1 000
kostnad för upprättande av undervisningscentra	»	3 500
lokalkostnader	»	4 000
stipendier (beräknat efter 15 st. å 1 080 kronor)	»	16 200
oförutsedda utgifter	»	3 285
Summa kronor		92 000.

Departementschefen har för egen del beträffande denna framställning anfört i huvudsak följande.

Att förebbringa en på fakta grundad utredning om det framtida behovet av socialpolitiskt och kommunalrättsligt utbildad arbetskraft torde icke vara möjligt. En arbetsmarknadsprognos kan endast bygga på hittillsvarande erfarenheter och kännedom om beslutade eller planerade reformer. Uppenbart är dock att behovet av socialpolitiskt utbildad personal blivit allt större på grund av socialvårdens snabba utveckling på olika områden. Även från kommunalförvaltningens sida resas ökade anspråk på kvalificerad arbetskraft. Tendensen att i allt större utsträckning anförtro kommunernas socialvårdande uppgifter åt tjänstemän i stället för oavlönade förtroendemän är vidare påfallande, och det är icke osannolikt, att den nya kommunindelningen kan komma att påskynda denna utveckling. Det är därför angeläget, att socialinstitutens utbildningskapacitet verkligen motsvarar behovet av utbildade socialarbetare och kommunalkamrerare.

Såsom bland annat framgår av avgivna yttranden över den föreliggande framställningen, är efterfrågan på från socialinstitutens utbildad arbetskraft för närvarande synnerligen stor och måste anses överstiga tillgången. Den nuvarande utbildningskapaciteten vid socialinstitutet i Stockholm och Göteborg motsvarar icke heller 200 examinerade per år eller det antal, till vilket det årliga behovet av socialutbildningssakkunniga beräknades uppgå. Utan att fullständigt spränga ramen för institutens nuvarande organisation synas de icke ens med tillgång till större lokaler kunna komma upp till den högsta utbildningskapacitet, som de sakkunniga räknade med, nämligen för stockholmsinstitutet 230 nyintagna elever per år och för göteborgsinstitutet 100 per år. Att märka är nämligen, att avgången av elever, som ej fullfölja sina studier, är betydande. Härtill kommer att stockholmsinstitutet sannolikt måste begränsa antalet elever i den grundläggande utbildningen, om institutet framdeles i ökad utsträckning även skall kunna anordna särskilda special- och påbyggnadskurser för tjänstemän. Under sådana förhållanden anser jag, att frågan om ett tredje socialinstitut icke kan skjutas på framtiden. Det andra alternativet — en ytterligare utvidgning av de nuvarande instituten — anser jag framför allt av pedagogiska skäl icke vara att rekommendera. Det initiativ, som nu tagits till inrättande av ett socialinstitut i Lund, torde därför förtjäna stöd från det allmännas sida.

Tveksamhet har uttalats, huruvida antalet kompetenta sökande skulle bli tillräckligt stort till ett sydsvenskt socialinstitut, framför allt när det gäller den socialkommunala linjen. Dessa farhågor beträffande elevrekryteringen böra givetvis beaktas, och med nuvarande läge på arbetsmarknaden är det tänkbart, att vissa eftergifter i fråga om inträdesfordringarna till socialinstitutet bli nödvändiga. Tillfälliga konjunkturen på arbetsmarknaden kunna emellertid icke i och för sig vara argument mot inrättandet av ett tredje socialinstitut, när behovet därav kan påvisas. Dessutom torde ett sydsvenskt socialinstitut få åtskilliga sökande, som ej skulle anmäla sig till instituten i Stockholm och Göteborg.

Mot den föreslagna förläggningen av det nya institutet finner jag icke anledning till erinran. Även de sakkunniga räknade med Lund som en lämplig förläggningsort, därest ett tredje socialinstitut skulle inrättas. Den planerade organisationen av institutet synes mig likaledes vara ändamålsenlig.

Frågan om institutets inrättande befinner sig ännu på ett förberedande stadium. Denna omständighet synes emellertid icke böra utgöra hinder för

att statsbidragsfrågan redan nu upptages till prövning, särskilt som en förutsättning för att institutet kommer till stånd torde vara, att statsbidrag till verksamheten kan påräknas. Givetvis bör dock statsbidraget icke ut-
anordnas, förrän institutets organisation erhållit mera definitiv utformning.

Driftkostnaderna för institutet ha för första verksamhetsåret beräknats till 92 000 kronor, varav statsbidrag begäres med 72 000 kronor. I likhet med statskontoret anser jag emellertid, att kostnaderna för seminarieövning icke böra beräknas högre än vid socialinstitutet i Göteborg eller till 45 kronor. Några medel för upprättande av s. k. undervisningscentra torde icke behöva beräknas under första verksamhetsåret, innan eleverna erhållit tillräckligt teoretiskt underlag och innan institutets verksamhet kommit ordentligt igång. Det begärda statsbidraget torde med hänsyn härtill kunna minskas med 4 500 kronor. Mot den föreslagna personalstaten och den fast anställda personalens löneställning torde anledning till erinran icke föreligga. Jag erinrar emellertid, att såsom villkor för utgående av bidrag till de nuvarande socialinstituteten gäller, bland annat, att fast anställda befattningshavare skola tillförsäkras den kontanta avlöning och de avlöningsförmåner i övrigt, som enligt civila avlöningsreglementet, respektive civila icke-ordinariereglementet skulle tillkomma dem, om de vore befattningshavare i statens tjänst i befattning med arbetsuppgifter, närmast motsvarande de uppgifter, som vid institutet åligga dem. De statsbidragsvillkor, som sålunda och i övrigt gälla i fråga om bidraget till de nuvarande socialinstituteten, torde i huvudsak böra gälla jämväl beträffande det nu ifrågasatta bidraget. Enligt den i det föregående återgivna sammanställningen av de beräknade utgifterna under det första verksamhetsåret ha lönekostnaderna för den fast anställda personalen beräknats till $(9\,390 + 8\,400 + 3\,237 + 6\,518 + 2\,070 =) 29\,615$ kronor. Med anledning av den allmänna löneregleringen torde utgifterna för avlöning av den fast anställda personalen under det första verksamhetsåret till följd av nyss återgivna statsbidragsvillkor och med utgångspunkt från det antagandet att Lund (nu D-ort) kommer att hänföras till ortsgrupp 3 i stället böra beräknas till 32 892 kronor, innebärande en ökning med $(32\,892 - 29\,615 =)$ i runt tal 3 300 kronor. Då jag i övrigt ansett mig kunna godtaga de framlagda utgiftsberäkningarna torde det begärda statsbidragsbeloppet, 72 000 kronor, å ena sidan böra minskas med 4 500 kronor och å den andra ökas med 3 300 kronor och sålunda böra beräknas till $(72\,000 - 4\,500 + 3\,300 =) 70\,800$ kronor, vilket belopp torde böra avrundas uppåt till 71 000 kronor. Av bidragsbeloppet torde minst 8 100 kronor böra användas till beredande av stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever. Jag förutsätter härvid att minst samma belopp kommer att utgå för ändamålet av medel, som anslås från annat håll.

Beträffande beräkningarna i övrigt av medelsbehovet under förevarande anslag har departementschefen anfört följande.

Såsom förut nämnts gäller såsom villkor för utgående av statsbidrag till socialinstitutet i Stockholm och Göteborg, bland annat, att fast anställda befattningshavare skola tillförsäkras den kontanta avlöning och de avlöningsförmåner i övrigt, som enligt civila avlöningsreglementet, respektive civila icke-ordinariereglementet skulle tillkomma dem, om de vore befattningshavare i statens tjänst med arbetsuppgifter, närmast motsvarande de uppgifter, som vid institutet åligga dem. Med anledning av den allmänna

löneregleringen synes med hänsyn till nyss återgivna statsbidragsvillkor en höjning av de nuvarande statsbidragsbeloppen vara påkallad. Nuvarande bidrag ha beräknats med utgångspunkt från bruttolönebeloppen i de särskilda lönegraderna. Vid utbetalning av avlöning till befattningshavare med lön enligt löneplan A eller löneplan Eo skall jämlikt Kungl. Maj:ts beslut innehållas ett belopp, motsvarande tjänste- och familjepensionsavdragen för statlig befattningshavare med samma lönegradsplacering som ifrågasvarande befattningshavare vid institutet. De sålunda innehållna beloppen skola fonderas. Fonderingen torde ha avsetts skola äga rum i avvaktan på att den till 1944 års pensionsutredning hänskjutna frågan om beredande av pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt fast anställda lärare m. fl. befattningshavare vid socialinstitutet vinner sin lösning. Övergången från bruttotill nettolönesystem för motsvarande befattningshavare i statens tjänst torde böra föranleda, att till grund för beräkning av statsbidraget till avlöning av fast anställda befattningshavare vid socialinstitutet i fortsättningen läggas de i den nya löneplanen nr 1 upptagna nettolönebeloppen. Vad jag sålunda förordat innebär givetvis också, att någon ytterligare fondering av pensionsavgifter icke skall äga rum.

Bidraget från förevarande anslag till socialinstitutet i Göteborg utgör nu 86 000 kronor. På grund av institutets ökade utgifter till följd av dess vidgade verksamhet och inflyttning i rymligare lokaler finner jag mig böra tillstyrka en höjning av bidraget med 14 400 kronor. Med hänsyn till den allmänna löneregleringen torde bidraget böra höjas med ytterligare 7 200 kronor och sålunda böra beräknas till $(86\ 000 + 14\ 400 + 7\ 200 =)$ 107 600 kronor. Av sistnämnda skäl torde vidare bidraget till institutet i Stockholm, nu 153 000 kronor, böra höjas med 17 200 kronor till 170 200 kronor. Vid beräkningarna har jag utgått från det antagandet, att Göteborg kommer att hänföras till ortsgrupp 4 och Stockholm till ortsgrupp 5 samt att rörligt tillägg kommer att utgå efter 6 procent.

Under ifrågasvarande anslag torde jämväl det av mig i det föregående förordade bidraget till socialinstitutet i Lund å 71 000 kronor böra anvisas. Anslaget bör därför för nästa budgetår uppföras med $(107\ 600 + 170\ 200 + 71\ 000 =)$ 348 800 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 109 800 kronor.

Utskottet har i likhet med departementschefen funnit behov föreligga av att ökade utbildningsmöjligheter skapas på förevarande område. Utskottet är också ense med departementschefen därom, att en ytterligare utvidgning av de nuvarande socialinstitutet i Stockholm och Göteborg — framför allt av pedagogiska skäl — icke synes vara att rekommendera, utan att behovet av ökade utbildningsmöjligheter bör tillgodoses genom upprättandet av ett tredje socialinstitut. Mot förläggningen av detta institut till Lund har utskottet icke funnit något att erinra.

I enlighet med vad departementschefen föreslagit torde statsbidraget till det nya institutet för nästa budgetår böra beräknas till 71 000 kronor.

Vad beträffar statsbidragen till socialinstitutet i Stockholm och Göteborg tillstyrker utskottet att dessa för budgetåret 1947/48 utgå med av departementschefen angivna belopp, respektive 170 200 kronor och 107 600 kronor.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 348 800 kronor.

2:o) **Anslag till Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser.** Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 10—17) föreslagit riksdagen att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 36 000 kronor, innebärande en anslagshöjning i förhållande till innevarande budgetår med 31 000 kronor.

I skrivelse den 18 november 1946 har *skolöverstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till anordnande under nästa budgetår av tre specialkurser i socialvetenskapliga ämnen. Överstyrelsen har därvid föreslagit, att kurstiden utsträcker till att omfatta högst 27 veckor och att betygsgradering skulle få förekomma i en eller annan form.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Jag delar skolöverstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av att den kursverksamhet i socialvetenskapliga ämnen, vilken under föregående och innevarande budgetår försöksvis anordnats vid Viskadalens folkhögskola, erhåller en vidgad omfattning. Härför talar enligt min mening icke endast behovet av att erhålla mera omfattande erfarenheter av ifrågavarande kursverksamhet än den, som den nuvarande mycket begränsade kursverksamheten erbjuder, utan även angelägenheten av att skapa en så bred bas som möjligt för elevrekryteringen till socialinstituten. Sistnämnda skäl gör sig särskilt starkt gällande i och med realiserandet av planerna på ett nytt socialinstitut i Lund. Jag tillstyrker därför, att medel utverkas till anordnande av ytterligare två fristående specialkurser i socialvetenskapliga ämnen, förlagda till de folkhögskolor, som Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen bestämmer. Med hänsyn till den ståndpunkt riksdagen så sent som år 1945 intog till frågan om förekomsten av graderade betyg och då några nya skäl, som kunna anses tala för ett ändrat ståndpunkttagande i denna fråga, knappast föreligga, är jag icke beredd att tillstyrka överstyrelsens förslag, att betygsgradering skulle få förekomma vid ifrågavarande kurser. För överstyrelsens förslag om en utökning av den hittills tillämpade kurstiden från 21 till högst 27 veckor synes mig bärande skäl ha anförts.

Medelsbehovet för anordnande under nästa budgetår av tre specialkurser i socialvetenskapliga ämnen om 27 veckors längd har skolöverstyrelsen — oavsett eventuella kostnader för provisoriskt lönetillägg — beräknat till i runt tal 36 000 kronor. Även om hänsyn toges till den kostnadsökning för anordnande av ifrågavarande kurser, som uppstår vid bifall till det riksdagen tidigare i år underställda förslag om provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår åt lärarpersonalen vid folkhögskolorna, torde det likväl vara tillräckligt, att ett anslag å 36 000 kronor utverkas för ändamålet. Härför

talas dels den omständigheten, att kostnaderna synas vara väl högt beräknade av överstyrelsen, dels ock det förhållandet, att omkring 2 850 kronor torde komma att stå till förfogande för ändamålet av hittills anvisade medel.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag och har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i detta sammanhang anfört och föreslagit.

Utskottet.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må till *Folkhögskolor: Förberedande samhällsvetenskapliga kurser* för budgetåret 1947/48 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 36 000 kronor.

Stockholm den 13 maj 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Gustaf Karlsson, fröken Andersson, herrar Gillström, Albertsson, Rosenberg, Gustav Emil Andersson, Hesselbom, Ragnar Bergh och Ivar Persson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Svensson i Grönvik, Falla, Andersson i Malmö, Rubbestad, Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Hoppe, Sefve, Thapper och Persson i Svensköp.
